

YOUTHShare | A Place for Youth in Mediterranean EEA: Resilient and Sharing Economies for NEETs

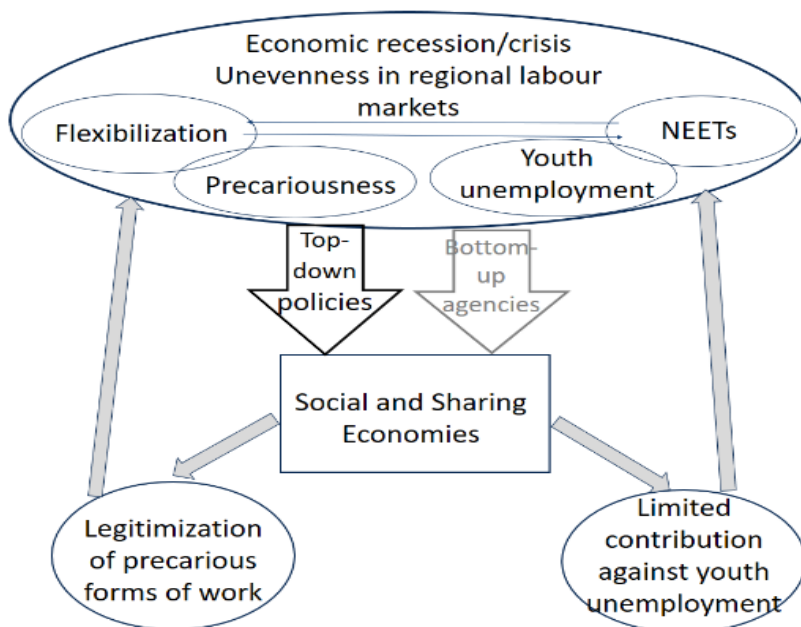
Διεθνής Αναφορά σχετικά με τον αντίκτυπο των πολιτικών απασχόλησης στην Κοινωνική Οικονομία και την Οικονομία Διαμοιρασμού

Συνοπτική Παρουσίαση

Εισαγωγή

Το ερευνητικό έργο YOUTHShare στοχεύει στην κατάδειξη λύσεων μείωσης της ανεργίας και της μη αναζήτησης εργασίας των νέων σε περιοχές του Μεσογειακού ΕΟΧ, ειδικά στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Κύπρου. Η παρούσα αναφορά αναλύει τη σχέση μεταξύ των πολιτικών Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΟ) και Οικονομίας Διαμοιρασμού (ΟΔ, Sharing Economy) και του ποσοστού των NEET¹ στην ηλικιακή ομάδα των 25-29.

Μετά από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση και ανάλυση μιας σειράς ερευνητικών δεδομένων, προερχόμενα και από την έρευνα που διεξήχθη στις τέσσερις υπό μελέτη χώρες, η αναφορά αξιολογεί τον αντίκτυπο των σύγχρονων πολιτικών που αφορούν στην Κοινωνική Οικονομία και την Οικονομία Διαμοιρασμού στην ανεργία των νέων. Με αυτό τον σκοπό, εφαρμόστηκε μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία διερεύνησης κοινωνικό-χωρικών δομών (Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Σχήμα βασικής υπόθεσης: Ένας ενδεικτικός μηχανισμός ανάλυσης των φαινομένων υπό μελέτη.
Πηγή: Σύνθεση Συγγραφέων

¹ Το αρτικόλεξο NEET (Not in Education, Employment, or Training) αναφέρεται στα πρόσωπα Εκτός Εκπαίδευσης,

Απασχόλησης ή Κατάρτισης. Στην παρούσα αναφορά χρησιμοποιείται ο διεθνής όρος NEET.

Εφαρμόζεται από

Κοινωνική Οικονομία και Οικονομία Διαμοιρασμού

Ο αντίκτυπος της ΚΟ και της ΟΔ στην κοινωνία, την οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση, ειδικώς στην απασχόληση των νέων και των NEET, είναι δυνητικά σημαντικός.

Η ΚΟ εξελίχθηκε ως αντίδραση στα παγκόσμια προβλήματα και, ειδικότερα, μέσα στο πλαίσιο της «αποανάπτυξης», η οποία κλίνει προς την ανταλλαγή εκτός αγοράς και τα κοινωνικά νομίσματα. Παρά την ιστορία της και την μεγάλη ποικιλία εταιρειών και οργανισμών που εμπλέκονται σε αυτή, δε διαθέτει έναν διεθνώς αποδεκτό ορισμό. Η ΚΟ κατονομάστηκε στη Γαλλία στα τέλη της δεκαετίας του 1970 από την Εθνική Επιτροπή Συνδέσμου για Αμοιβαίες, Συνεργατικές και Συλλογικές Δραστηριότητες (CNLAMCA), ως το σύνολο των οργανισμών που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα, λειτουργούν δημοκρατικά, με τα μέλη τους να έχουν ίσα δικαιώματα και καθήκοντα. Τα εν λόγω μέλη εφαρμόζουν συγκεκριμένο καθεστώς ιδιοκτησίας και διανομής κερδών χρησιμοποιώντας τα πλεονάσματα για την επέκταση του οργανισμού και τη βελτίωση των υπηρεσιών του προς τα μέλη και την κοινωνία. Ωστόσο, το ευρύ φάσμα ορισμών της ΚΟ περιλαμβάνει πολλά διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά και διαφορετικές μορφές. Αυτή η έλλειψη ακρίβειας και σαφήνειας περιπλέκει περαιτέρω το περιεχόμενο ή την ταξινόμηση των δραστηριοτήτων της, δημιουργεί έλλειψη συναίνεσης σε σχέση με τον χαρακτήρα της και εμποδίζει την ανάπτυξή της.

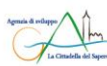
Παράλληλα, οι ιδέες της μη-ιδιοκτησίας και της ανακατανομής αγαθών ή άυλων περιουσιακών στοιχείων αποτελούν τις αρχές που καθορίζουν την αναδυόμενη έννοια της ΟΔ (Sharing Economy). Η έννοια του διαμοιρασμού προωθείται από τις νέες Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), καθιστώντας τη σχετική χρήση υπηρεσιών εξαιρετικά προσβάσιμη, ευέλικτη και εύκολη στην κοινή χρήση. Η ανάπτυξη της ΟΔ εξελίχθηκε ταχύτερα της πρόσφατη περίοδο ως απάντηση στη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Η ΟΔ δεν έχει συγκεκριμένο ορισμό ή το περίγραμμα ενός οικονομικού κλάδου αλλά προσδιορίζεται περισσότερο

μέσω ενός συνόλου όρων. Από αυτή την άποψη, οι θεμελιώδεις πυλώνες της είναι: (α) η πρόσβαση σε περιουσιακά στοιχεία έναντι ιδιοκτησίας· (β) η διαδικτυακή διομότιμη (peer-to-peer) τεχνολογία (βλ. ψηφιακές πλατφόρμες)· και (γ) ο διαχωρισμός των προϊόντων της εργασίας από την παράδοσή τους σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο. Επομένως, προτείνουμε ως πληρέστερο τον ακόλουθο ορισμό, ο οποίος καλύπτει επαρκώς το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων του κλάδου: «Το σύστημα της Οικονομίας του Διαμοιρασμού στηρίζεται στην επεκτασιμη/ πολλαπλών κλιμάκων τεχνολογία (Scalable Technology), η οποία φέρνει κοντά μεγάλα δίκτυα ανθρώπων και τα ταιριάζει με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που χρειάζονται».

Αποτελέσματα έρευνας

Η ανάλυση των ερευνητικών μας δεδομένων σχετικά με την Κοινωνική Οικονομία στον Μεσογειακό ΕΟΧ (Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο) εντοπίζει μεγάλες διαφορές μεταξύ των περιοχών μελέτης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι ανισότητες προκύπτουν από τον αριθμό των φορέων, τον αριθμό των εργαζομένων και τους οικονομικούς τομείς των δραστηριοτήτων της Κοινωνικής Οικονομίας (Σχήμα 2). Μεταξύ των χωρών μελέτης, η Ισπανία κατέχει τα υψηλότερα ποσοστά σε διάφορους δείκτες που σχετίζονται με την ΚΟ, και αποτελεί μια σχετικά επιτυχημένη περίπτωση του κλάδου στην Ευρώπη. Αντίθετα, το μερίδιο της στην εθνική οικονομία όσον αφορά στην παραγωγή και την απασχόληση φαίνεται αρκετά αδύναμο στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η μελέτη που διεξήχθη στο πλαίσιο του έργου YOUTHShare δείχνει ότι η επέκταση της ΚΟ στις υπό μελέτη χώρες οδήγησε σε αύξηση του αριθμού θέσεων εργασίας σε κοινωνικές επιχειρήσεις, όμως οι εν λόγω θέσεις είναι σχετικά λίγες ως προς το σύνολο της απασχόλησης των εθνικών αγορών εργασίας. Στην Ισπανία και την Ιταλία, ωστόσο, η σχετική συμμετοχή είναι αξιοσημείωτη (6,0% και 6,2% αντίστοιχα) καταδεικνύοντας διαφορετικές περιπτώσεις ανάπτυξης μεταξύ των χωρών υπό μελέτη.

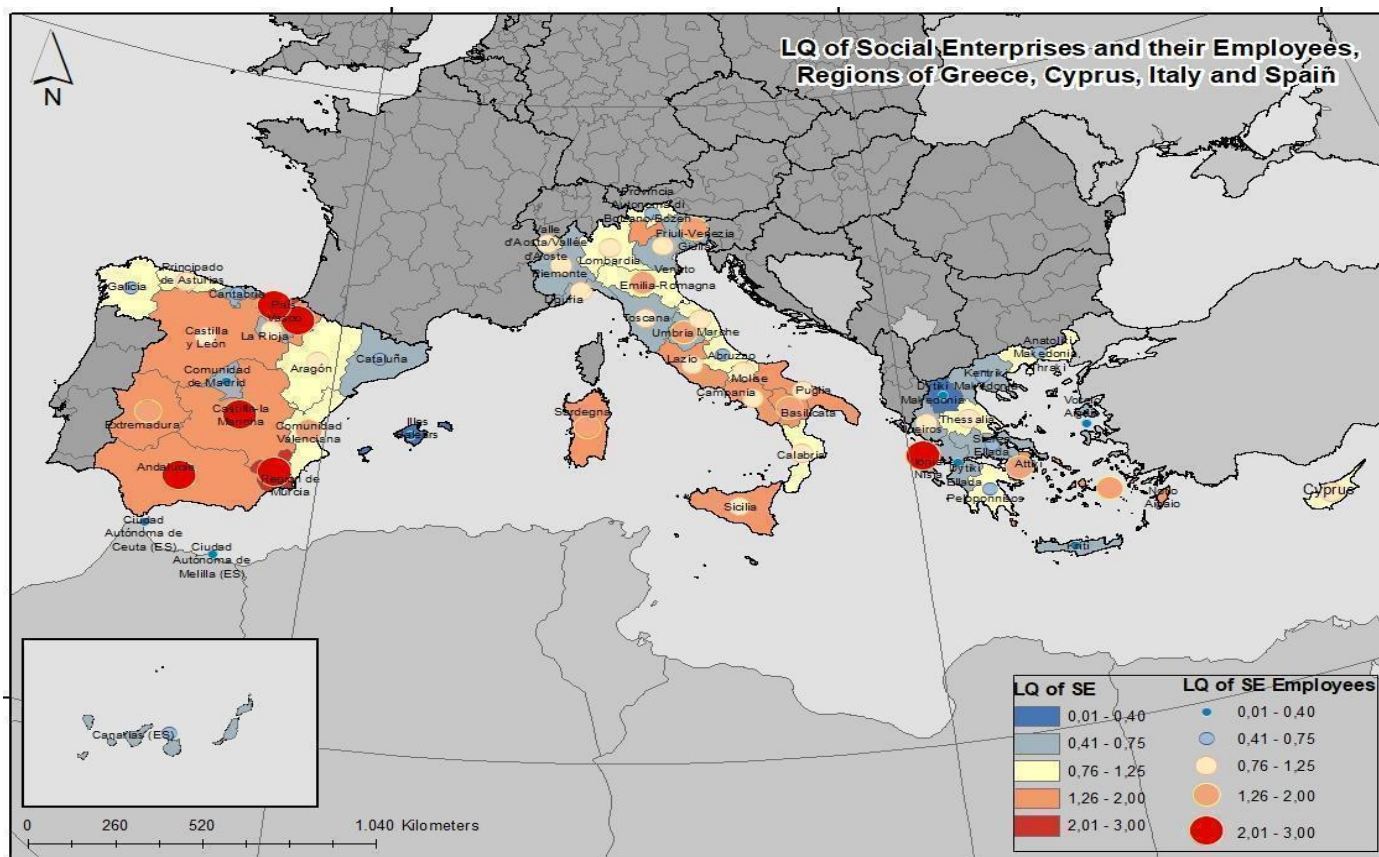
Εφαρμόζεται από

Τα ερευνητικά δεδομένα επίσης αναδεικνύουν την ποικιλομορφία των κοινωνικών επιχειρήσεων στις περιοχές μελέτης. Η ανάλυση πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων αποκαλύπτει ότι κανένας συγκεκριμένος τύπος κοινωνικής επιχείρησης ή πεδίο δραστηριότητας δεν έχει κυριαρχήσει σημαντικά έναντι των άλλων.

Από την άλλη πλευρά, προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων έλλειψη σαφούς σύνδεσης μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων και προγραμμάτων απασχόλησης στις περισσότερες μεσογειακές χώρες. Από αυτή την άποψη, η ΚΟ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντική ή πολύ περισσότερο η μόνη λύση για την ανεργία των νέων και για άλλα κοινωνικά προβλήματα. Ωστόσο, η προοπτική ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων παρέχει μια ευκαιρία αυτό-απασχόλησης, καθώς οι επιχειρήσεις λει-

τουργούν με δραστηριότητες συμβατές με τις ικανότητες και τις ανάγκες των μελών και των εργαζομένων τους. Επιπλέον, η εμπλοκή στην Κοινωνική Οικονομία συνδέεται με διάφορα κοινωνικοπολιτικά, οικονομικά και λειτουργικά πλεονεκτήματα (π.χ. δημοκρατική λήψη αποφάσεων). Σε αυτό το πλαίσιο, η περαιτέρω ανάπτυξη της εξαρτάται από την επανεκτίμηση των τρεχουσών πολιτικών. Οι περισσότεροι/ες από τους/τις ερωτηθέντες/θείσες της έρευνας πιστεύουν ότι και στις τέσσερις χώρες είναι δυνατή η περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα, αλλά, ταυτόχρονα, σημειώνουν την ανεπάρκεια και την αναποτελεσματικότητα των δημόσιων πολιτικών ως προς αυτόν τον στόχο (Σχήμα 4). Η έρευνα προσδιορίζει πως τα κύρια εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας είναι οικονομικά, τα οποία αναπόφευκτα συνδέονται με το πλαίσιο εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Σχήμα 2. Ο Δείκτης Χωροθέτησης (LQ) κοινωνικών επιχειρήσεων και εργαζόμενων σε αυτές, περιφέρειες Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Κύπρος (τιμές LQ > 1 αναδεικνύουν υψηλές συγκεντρώσεις στην εκάστοτε περιφέρεια).

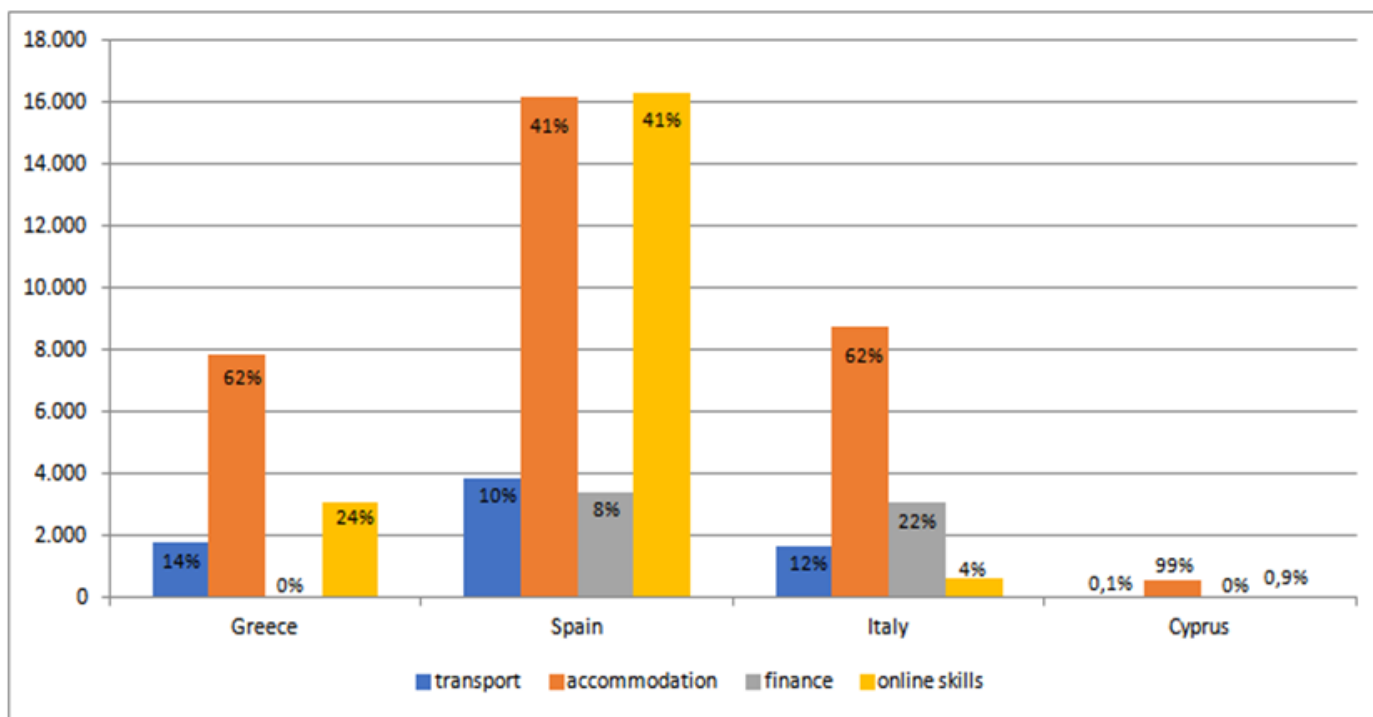
Πηγή: Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Ελλάδα, ετήσια Έκθεση 2018), Υπουργείο Εργασίας, Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ασφάλειας (Ισπανία 2019), ISTAT (Ιταλία 2019), Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (Κύπρος, 2019). Σύνθεση Συγγραφέων.

Εφαρμόζεται από

Τα ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την ΟΔ στις περιοχές μελέτης αποκαλύπτουν ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης της ποικίλλουν μεταξύ των περιφερειών των 28 χωρών της ΕΕ (Σχήμα 3). Η Ισπανία και η Ιταλία ανήκουν στις επτά μεγαλύτερες αγορές της Οικονομίας Διαμοιρασμού στην ΕΕ. Στην Ελλάδα έχει σημαντικό μερίδιο στην εθνική οικονομία, ξεπερνώντας το μέσο όρο των 28 χωρών της ΕΕ, ενώ στην Κύπρο, η συμμετοχή της στην εθνική οικονομία παραμένει περιορισμένη. Όσον αφορά στην απασχόληση, το ποσοστό των ατόμων που απασχολούνται στην ΟΔ στις υπό μελέτη περιοχές, διαφέρει σημαντικά από τον μέσο όρο των 28 χωρών της ΕΕ, ιδίως στους τομείς της Στέγασης και των Μεταφορών. Πιο

συγκεκριμένα, το 50% του συνόλου των εργαζομένων στην Οικονομία Διαμοιρασμού στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Ιταλία και την Ισπανία απασχολούνται στον τομέα της Στέγασης (29% στις 28 χώρες της ΕΕ). Από την άλλη πλευρά, μόνο το 11% των σχετικά εργαζομένων απασχολούνται στον τομέα των Μεταφορών (32% στις 28 χώρες της ΕΕ).

Παρά τον σημαντικό ρυθμό ανάπτυξης της ΟΔ και την αύξηση των προσώπων που συμπληρώνουν το εισόδημά τους μέσω της εκμετάλλευσης των διαθέσιμων πόρων, ένα μεγάλο ποσοστό του γενικού πληθυσμού δεν γνωρίζει ακόμη τις σχετικές ευκαιρίες. Τα διαθέσιμα δεδομένα δείχνουν έλλειψη γνώσεων σχετικά με το τι είναι οι πλατφόρμες κοινής χρήσης και πώς χρησιμοποιούνται.

Σχήμα 3. Άτομα (%) που απασχολούνται σε επιχειρήσεις Οικονομίας του Διαμοιρασμού ανά τομέα σε περιοχές μελέτης. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018. Σύνθεση από τους συγγραφείς.

Εκτίμηση αντικτύπου

Ο αντίκτυπος της Κοινωνικής Οικονομίας και των Οικονομιών Διαμοιρασμού στην ανεργία των νέων προσεγγίζεται με κριτική ανάγνωση των τρεχουσών δημόσιων πολιτικών και της εξέτασης της εξαρτημένης τροχιάς (path dependency) των εννοιών στις περιοχές μελέτης. Οι κύριοι παράγοντες που ωθούν

την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας έχουν τις ρίζες τους σε πειράματα από κάτω προς τα πάνω οργανωμένα από ομάδες πολιτών σε αναζήτηση νέων μορφών υπηρεσιών και απασχόλησης. Οι εθνικές και ευρωπαϊκές δημόσιες πολιτικές, ως οι σημαντικότεροι παράγοντες προώθησης της απασχόλησης στις υπό μελέτη περιφέρειες, θεωρούν

τον τομέα της ΚΟ ως τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης της φτώχειας και στο να καταστήσουν τις τοπικές κοινότητες οικονομικά αυτόνομες. Πέραν όμως αυτών, η πραγματικότητα είναι ότι οι ίδιες πολιτικές αναγνωρίζουν τον τομέα ως λύση για ένα οικονομικά αποδοτικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, παρά ως ριζικά εναλλακτική λύση.

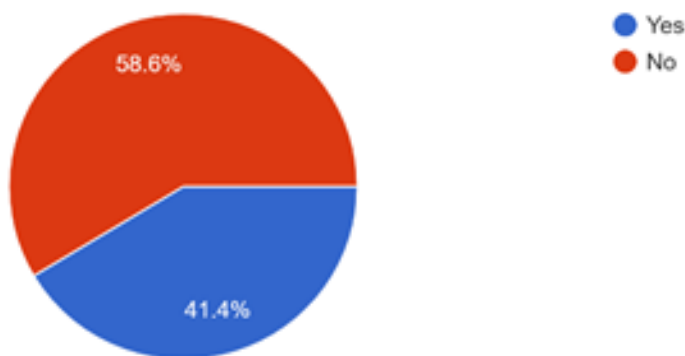
Μια πιο κριτική ανάγνωση των υφιστάμενων πολιτικών θα αποκάλυπτε ότι τα σημερινά νομικά πλαίσια στις υπό μελέτη χώρες, δεν κάνουν άμεση αναφορά στους/στις ΝΕΕΤ. Πράγματι, όπως φαίνεται ήδη από την ανάλυση δεδομένων της έρευνας, η επέκταση της ΚΟ αντιπροσωπεύει μόνο μικρές αυξήσεις θέσεων εργασίας και ευκαιρίες για μειονεκτούσες ομάδες ανθρώπων, όπως οι ΝΕΕΤ, που παραμένουν όμως οριακές. Επομένως, η ΚΟ δεν αποκλίνει από τη γενική τάση της χαμηλής συμβολής στην απασχολησιμότητα, και ακόμη περισσότερο στην ποιοτική απασχόληση, των μειονεκτούντων ομάδων.

Οι πολιτικές ΚΟ αποτυγχάνουν επίσης να μεταφέρουν αποτελεσματικά τα θεωρητικά πλεονεκτήματα

του τομέα στην πράξη. Η εμπειρία της ενασχόλησης με αυτήν θεωρείται, επίσημα, ως ικανοποιητική έως και απελευθερωτική. Παρ' όλα αυτά, πρόσωπα που δεν εμπλέκονται τα ίδια στον τομέα, θεωρούν θεωρούν την ΚΟ ως βαθμίδα εξέλιξης προς την επίσημη οικονομία που είναι προσανατολισμένη στην ανάπτυξη. Αυτή την άποψη μοιράζεται και η πλειονότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων που βασίζονται σε κερδοσκοπικά μοντέλα ανάπτυξης. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, η Κοινωνική Οικονομία παρουσιάζει κοινωνικές αξίες, όπως η φροντίδα, η κοινωνική συμμετοχή, η ευκαιρία να εργαστεί κανείς χωρίς υπερβολική πίεση και εκμετάλλευση δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τη διοίκηση, οι οποίες δεν αντιστοιχούν με αυτές που επικρατούν στο οικονομία της αγοράς και άλλους γραφειοκρατικούς οργανισμούς. Οι πρακτικές της Κοινωνικής Οικονομίας που εμφανίστηκαν πριν ή εν μέσω της κρίσης έχουν τη δυνατότητα να εμποδίσουν (ριζοσπαστικές) πρωτοβουλίες από τα κάτω προς τα πάνω και να ενισχύσουν την κοινωνική ισχύ μέσω της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων ως απάντηση στα κοινωνικά προβλήματα.

Do you believe that the existent public/state policies contribute to the development of Social Economy enterprises and of Social Economy in general?

29 responses

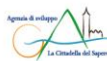
Σχήμα 4. Το ποσοστό (%) των ερωτηθεισών κοινωνικών επιχειρήσεων που πιστεύουν ότι οι υπάρχουσες δημόσιες πολιτικές συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τομέα.

Πηγή: Δεδομένα έρευνας από το έργο YOUTHShare. Σύνοψη από του συγγραφείς.

Στο πεδίο της ΟΔ, το κανονιστικό πλαίσιο αυτής προσπαθεί ακόμη να καλύψει την ταχεία και απότομη ανάπτυξή του. Στην πραγματικότητα, το υφιστάμενο πλαίσιο σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες

μισθώσεις μέσω πλατφορμών διαμοιρασμού δεν φαίνεται αρκετά σταθερό. Οι υπό μελέτη χώρες, γενικά, δεν διαθέτουν συνεκτικά κανονιστικά συστήματα για την ΟΔ και τις βραχυπρόθεσμες μισθώσεις

Εφαρμόζεται από

που λειτουργούν μέσω πλατφορμών διαμοιρασμού. Σε περιπτώσεις που υπάρχει τέτοιο πλαίσιο, η προώθησή του δεν είναι επιτυχής, και η ύπαρξή του αγνοείται. Η έλλειψη ενός πλαισίου είναι ακόμη πιο κρίσιμη, λαμβάνοντας υπόψη το σημαντικό αντίκτυπο των πλατφορμών διαμοιρασμού στη λειτουργία των βραχυπρόθεσμων ενοικιάσεων. Από την άποψη αυτή, η έλλειψη κανονιστικού πλαισίου περιπλέκει την εκτίμηση των επιπτώσεων της Οικονομίας Διαμοιρασμού και των βραχυπρόθεσμων μισθώσεων στην απασχόληση. Παρά το γεγονός αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη τον μετασηματισμό του τομέα της στέγασης, φαίνεται ότι οι βραχυπρόθεσμες μισθώσεις δεν μπόρεσαν να αυξήσουν ακόμη μαζικά τις ευκαιρίες απασχόλησης. Οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες των καταλυμάτων παρέχουν ως επί το πλείστο τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Αυτό μπορεί να μην συμβαίνει σε περιοχές με έντονη τουριστική ανάπτυξη, όπου εξειδικευμένες εταιρείες προσφέρουν επίσης τέτοιες υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, ο τομέας φαίνεται να παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης μόνο με τη μορφή αυτοαπασχόλησης.

Υπό το φως των παραπάνω, προκύπτει ότι οι περισσότεροι εμπλεκόμενοι δεν δίνουν προτεραιότητα στους κοινωνικούς στόχους της Οικονομίας Διαμοιρασμού, καθώς ο πρωταρχικός τους στόχος είναι το κέρδος.

Με βάση τα πορίσματα της αναφοράς, η κύρια σύσταση πολιτικής είναι ότι οι συνεκτικές στρατηγικές και οι ολοκληρωμένες πολιτικές που χρειάζονται οι περιφέρειες και οι χώρες του Μεσογειακού ΕΟΧ θα πρέπει να προωθήσουν εφικτούς τρόπους αύξησης της απασχόλησης και να στηρίξουν την ποιοτική απασχόληση μέσω κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου που θα αποτρέπει την υπερβολική επισφάλεια και αυξάνει την κοινωνική πρόνοια και την ασφάλεια. Τέτοιες στρατηγικές θα πρέπει να είναι επίσης πιο περιεκτικές, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένης της νεολαίας. Εξάλλου, η Κοινωνική Οικονομία και η Οικονομία Διαμοιρασμού δεν αποτελούν βιώσιμη λύση για την ανεργία και την αδράνεια των νέων, εάν τα νεαρά άτομα που συμμετέχουν σε αυτούς τους τομείς δεν λαμβάνουν επαρκή μισθό και αξιοπρεπή ρύθμιση απασχόλησης.

Συντάχθηκε από: Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ελλάδα

Υπεύθυνη συγγραφέας: Αθηνά Αβαγιανού,

Λόφος Πανεπιστημίου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 81100 Λέσβος, Ελλάδα,

avagianoua@aegean.gr, youthshareproject@gmail.com

<https://www.researchgate.net/publication/340399140> [Transnational report on the impact of employment policies on Social and Sharing Economies](#)